

De prijs van de wetenschap

R.C. VAN DER MAST

Onlangs werd in het NRC Handelsblad (4 september 2001) een artikel gepubliceerd naar aanleiding van een open brief, geschreven door ruim 27.000 wetenschappers van vele nationaliteiten. Deze wetenschappers, verenigd in de Public Library of Science (PLOS), dringen erop aan dat uitgevers van wetenschappelijke tijdschriften de publicaties die in hun tijdschriften verschijnen gratis ter beschikking stellen via onafhankelijke 'online public libraries of science' zoals Pubmed Central. Zij dreigen (toonaangevende) uitgevers die hier niet aan meewerken voortaan te boycotten, omdat vele van deze tijdschriften het copyright opeisen van de onderzoeksartikelen die zij publiceren, wat leidt tot hoge kosten en lagere verspreiding van onderzoeksresultaten.

Overigens wordt niet betwist dat uitgevers recht hebben op een redelijke financiële compensatie voor hun diensten, maar de huidige winstmarges en economische belangen van toonaangevende wetenschappelijke uitgevers zijn (te) groot. Uitgevers vragen in het algemeen hoge prijzen voor hun tijdschriften; de auteurs die het materiaal voor deze tijdschriften aanleveren, moeten vervolgens betalen om deze tijdschriften in bezit te krijgen. Zelfs voor overdrukken van hun eigen artikel wordt meestal een hoge prijs gevraagd. Ook gebeurt het dat van de auteur nog een extra som geld wordt verlangd als de uitgever het tijdschrift ook op het wereldwijde net uitbrengt.

Een bezoek aan de website van de PLOS is zeer de moeite waard (www.publiclibraryofscience.org). U kunt hier onder meer het initiatief van de PLOS daadwerkelijk steunen en nagaan welke wetenschappelijke tijdschriften hun publicaties vrijelijk ter beschikking stellen aan het publiek (via bijvoorbeeld PubMed Central), en op welke termijn na publicatie zij dat doen. Zo heeft het *British Medical Journal* al jaren geleden toestemming gegeven om onmiddellijk na publicatie artikelen door PubMed Central te laten verspreiden. Voor zover ik heb kunnen nagaan, heeft nog geen enkel wetenschappelijk psychiatrisch tijdschrift dit voorbeeld gevolgd.

Hoewel het initiatief van de PLOS zeer waardevol is, zullen de meeste wetenschappers zich een boycot van wetenschappelijke tijdschriften van niet-meewerkende uitgevers niet kunnen veroorloven. Immers, voor hen geldt dat 'wie niet schrijft, niet blijft', en dit des te meer voor diegenen die aan het begin van hun wetenschappelijke carrière staan. Een dergelijke actie kan alleen succes hebben als vele (vooraanstaande) wetenschappers de handen ineenslaan door slechts nog kopij aan te bieden aan tijdschriften die de doelen van de PLOS ondersteunen en hieraan meewerken. De PLOS denkt bovendien aan het starten van een eigen wetenschappelijke uitgeverij die via het wereldwijde net wetenschappelijke publicaties verspreidt, na zorgvuldige 'peer review' van hoge kwa-

liteit, onder verantwoordelijkheid van een (hoofd)redactie. Het is dan wel weer de vraag hoe zij dat gaan betalen.

Vandenbroucke beschrijft in dit nummer in zijn zeer lezenswaardige en prikkelende artikel *De rol van de hoofdredactie in het maken van medische wetenschap* een aantal redactionele wetenswaardigheden, waaronder nog een aspect van controle van medisch-wetenschappelijke kennis (Vandenbroucke 2002). Niet alleen de uitgever controleert (de verspreiding van wetenschappelijke kennis), maar ook de hoofdredactie bepaalt (de selectie van die wetenschappelijke kennis die voor verspreiding in aanmerking komt). Vandenbroucke voorspelt echter dat afschaffing van elke censuur zal leiden tot chaos en tot nieuwe internetuitgevers die zullen aanbieden deze chaos te bestrijden. Dit voorziet ook de PLoS, getuige het voorgenomen initiatief zelf een uitgeverij te beginnen die op het net publiceert, waarbij een hoofdredactie niet gemist kan worden.

Het Tijdschrift voor Psychiatrie heeft als specialistisch tijdschrift in de eigen taal vooral een bij- en nascholingsfunctie. Tegelijkertijd wil de redactie de lezers van het Tijdschrift voor Psychiatrie de gelegenheid bieden om kennis te nemen van de huidige stand van zaken en de nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de psychiatrie. Het Tijdschrift voor Psychiatrie is niet duur. Dat kan tot nu toe omdat via een collectief abonnement leden van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie en de Vereniging van Vlaamse Zenuwartsen het Tijdschrift 'verplicht' afnemen. Auteurs die publiceren in het Tijdschrift voor Psychiatrie ontvangen 25 overdrukken van hun artikel gratis. Hoewel het proces langer duurt dan de redactie zich had voorgesteld, zijn ook wij nog steeds doende het Tijdschrift voor Psychiatrie op het net uit te brengen, zonder dat hiervoor (voorlopig?) een extra prijs betaald hoeft te worden. Vooralsnog zullen echter, tot mijn spijt, niet voor eenieder de volledige artikelen beschikbaar zijn, maar slechts de samenvattingen (en abstracts) hiervan. Bovendien worden aan de redactievoering en het uitgeven van het Tijdschrift voor Psychiatrie steeds hogere eisen gesteld. Het redactie bureau is de laatste jaren steeds meer uitgebreid en geprofessionaliseerd, en wordt momenteel ingehuisd bij de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie in de Domus Medica (de nieuwe adresgegevens van het redactie bureau treft u aan in het colofon). Dit alles zal wel een (schappelijke) verhoging van de abonnementsprijs met zich meebrengen.

Als laatste wil ik u nog op de hoogte brengen van een aantal wisselingen die in 2001 hebben plaatsgehad. Ook het afgelopen jaar verlieten enkele zeer gewaardeerde redacteuren de redactie. Met het vertrek van Fop Verheij en Nelleke Nicolaï verliest de redactie twee actieve en, ieder op eigen wijze, zeer inspirerende redactiele-

LITERATUUR

Vandenbroucke, J.P. (2002). De rol van de hoofdredactie in het maken van medische wetenschap. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 44, 31-38.

den. De redactie wil hen graag danken voor hun belangrijke en creatieve inbreng. Er traden drie nieuwe redacteurs toe. Wij willen Peter van Harten, Ton van Balkom en Frits Boer van harte welkom heten. Verder werd Carla Kramer als bureauredacteur opgevolgd door Hanneke Brandt-Dominicus. De redactie hoopt dat zij ook dit jaar weer vele manuscripten van u mag ontvangen.